

Commentaar op ontwerp beleidsprogramma klimaat
L.S.

Mijn commentaar is opgesplitst in twee delen:

1. Een beschouwing die aantoont dat de energie van het zonlicht dat het aardoppervlak bereikt sinds 1958 aanzienlijk is toegenomen, waardoor zowel ijs water en lucht warmer zijn geworden.
2. Een gedetailleerd commentaar op het voorliggende beleidsprogramma

1. Het klimaatbeleidsplan legt een duidelijk verband tussen beperken of blokkeren van de temperatuurstijging en het tot nul terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen met CO₂ voorop. Of we met beëindigen van de uitstoot de temperatuurstijging kunnen blokkeren is echter zeer de vraag.

De zon is onze primaire warmtebron. Deze zendt zichtbaar en niet zichtbaar kortgolvig licht naar de aarde. De atmosfeer zelf (de gassen) is transparant voor dit licht. Het aardoppervlak (zand aarde gras boomtoppen ijs water akkers wolken) absorbeert het ingezonden zichtbare en onzichtbare kortgolvlige licht. en zendt tegelijk langgolvig infrarood licht de ruimte in (het black body principe). CO₂ is door fysische processen in staat een deel van het langgolvig licht om te zetten in een temperatuurstijging van de atmosfeer. Maar zonder zon gebeurt er niets. Daarom had men eerst moeten onderzoeken of de instraling van de zon misschien is toegenomen. Muller⁽³⁾ vermeldt in zijn onderzoek dat hij ernaar heeft gekeken maar dat er niets wordt toegevoegd aan het CO₂ effect.

Ik heb de meetgegevens van weerstation de Bilt geanalyseerd en kom tot de conclusie dat de instraling van de zon in de periode 1958 t/m 2020 aanzienlijk is toegenomen. Tabel 1 laat zien dat de gemiddelde instraling per uur en per cm², berekend als 7 jaars gemiddelde, minstens 4 Joule/cm².uur is gestegen.

Als een dergelijke toename op een gletsjeroppervlak of een arctisch ijsmassief valt en voor 100% geabsorbeerd wordt dan smelt in circa 80 uur een laag met een dikte van 1 cm. Per jaar is dat dan een laag met een dikte van ongeveer 1 meter. Dus zonder tussenkomst van CO₂ leidt toename van de energie van het ingestraalde zonlicht tot aanzienlijke toename van smelt van ijs.

Op dezelfde wijze zorgt het black body mechanisme zonder tussenkomst van CO₂ voor opwarming van het aardoppervlak en de zee.

Er valt veel meer over te zeggen en veel is al gezegd door middel brieven aan het voormalige ministerie van klimaat en economische zaken en KNMI.

Conclusie we kunnen de uitstoot van CO₂ wel reduceren, maar daarmee verhinderen we niet dat aarde water en ijs door het kortgolvlige licht rechtsreeks via het black body mechanisme worden opgewarmd zonder tussenkomst van CO₂. En als we het gehalte van CO₂ CH₄ N₂O etc. in de atmosfeer niet verlagen dan helpt reductie van gebruik van fossiele brandstoffen ook niets. Zonder daling van de ingestraalde zon-energie zal de temperatuur circa 2 graden celsius hoger blijven dan 60 jaar terug.

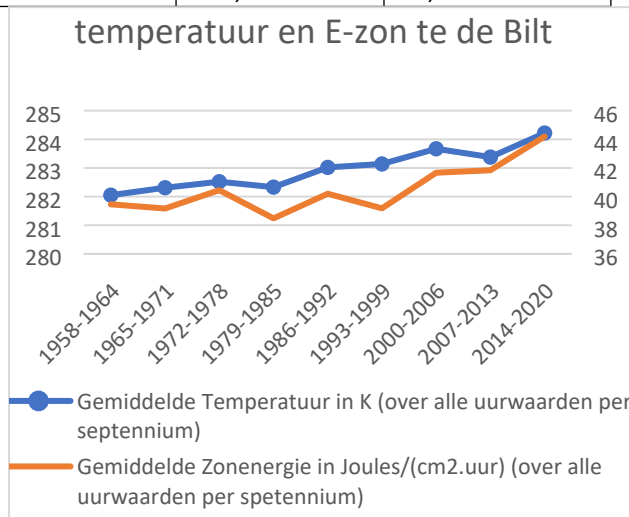
Door de directe omzetting aan het ijsoppervlak van het zonlicht naar warmte zal het verder smelten van de ijsmassa's niet voorkomen kunnen worden door uitstootreductie van CO₂. Hetzelfde mechanisme is van toepassing op water en vaste bodem. Interactie van kortgolvlige straling van de zon met de aardbodem land water ijs wolken en gewassen (bossen akkers gras etc) leidt zonder tussenkomst van CO₂ tot opwarming. Aardbodem land gewassen water en ijs zenden langgolvlige licht uit dat gedeeltelijk door CO₂ en waterdamp getransformeerd kan worden tot warmte in de atmosfeer. Dus zelfs als we de uitstoot tot 0 reduceren zal er geen daling van temperatuur optreden

naar het nivo van 65 of 100 jaar geleden zolang de zonenergie zo hoog blijft als nu in de Bilt wordt gemeten en zal het smelten van de gletschers en poolkappen doorgaan. En als die zonenergie nog verder toeneemt zal de temperatuur waarschijnlijk nog wel wat verder stijgen.

TAB.1 septennium	Gemiddelde Temperatuur in K (over alle uurwaarden per septennium)	Gemiddelde Zonenergie in Joules/(cm ² .uur) (over alle uurwaarden per septennium)
1958-1964	282,05	39,46
1965-1971	282,31	39,17
1972-1978	282,52	40,45
1979-1985	282,33	38,48
1986-1992	283,02	40,2
1993-1999	283,14	39,18
2000-2006	283,67	41,67
2007-2013	283,38	41,84
2014-2020	284,22	44,2

Dus dan maar geen klimaatbeleidsprogramma?

In 2017 heb ik voorgesteld energieonafhankelijkheid in plaats van het klimaatprobleem te hanteren als argument voor wind en zonne-energie. Onafhankelijkheid zowel van moslimstaten(denk aan de oliecrisis in 1973 met autoloze Zondagen) als van Rusland en de VS. Dit argument is sinds de recente militaire gewelduitbarstingen in het midden oosten en oost Europa alleen maar actueler geworden en lijkt me de juiste rechtvaardiging voor een energieonafhankelijkheidsplan.

Kunnen wij de opwarming door toegenomen E-zon tegen gaan?

Om dat te doen moet men verhinderen dat het zonlicht aan het aardoppervlak tot warmte wordt getransformeerd. Dat betekent dat we moeten afschermen. Maar afscherming zal normaal gesproken ook weer energie van het zonlicht in extra temperatuurverhoging van de afscherming omzetten. Als we echter hoog-reflecterende(spiegelende) materialen gebruiken dan wordt 90% of meer van het ingestraalde zonlicht ongewijzigd teruggekaatst het heelal in. Op die manier

moet het mogelijk zijn met moderne regeltechniek het spiegelend oppervlak zo te besturen, dat het zonlicht, dat ons geschonken wordt, optimaal benut kan worden. Op die manier hebben we 3 gereedschappen die ons in staat stellen ons klimaat zelf te beheren; Zon en windenergie opwekken, bufferen van de gewonnen energie en spiegelend retourneren van het teveel dat voor opwarming hittegolven smelten bosbranden orkanen etc. zorgt.

2.Opmerkingen over het klimaatbeleidsprogramma

Klimaatbeleidsplan of energiebeleidsplan, hoe dan ook, er ligt een plan. Na bovenstaande fundamentele opmerkingen is over het plan zeker het een en ander op te merken.

P.5 2^e alinea

Dus we gaan al die verbanden instaat stellen de duurzame omslag te maken en dan **KAN de aanpak slagen**. Anders gezegd we gaan ontzettend veel geld uitgeven en dan kan de aanpak slagen. Oftewel we gaan ontzettend veel geld uitgeven en dan kan de aanpak mislukken. Dus hoe dan ook we gaan ontzettend veel geld uitgeven en dan kan het

klimaatprobleem over x jaar opgelost zijn. Kan is een mogelijkheid. Kunnen we net als bij de afsluitdijk de garantie krijgen dat die aanpak zal werken om het doel, een halt te verwerken van de klimaatverandering, te bereiken

P5 1.2 3^e alinea eerste zin. *“heeft impact” moet “raakt” worden dus: Klimaatbeleid raakt het dagelijks leven van iedereen.*

P6 1.4 Generatietoets. In overleg met de klimaatjongeren(**Noot**; *waarom geen representatieve doorsnede van de samenleving?*) zal een maatregel uit het beleidsprogramma worden geselecteerd waarbij met behulp van de BZK-systematiek de toekomstige impact zal worden geanalyseerd. (Noot; *Ouderen hebben in hun leven een enorme hoeveelheid doelstellingen en plannen voorbij zien komen en ook gezien wat daar na 30 jaar van geworden was. Als je die ervaring combineert met jeugdig enthousiasme komt er misschien iets uit waar we iets aan zouden kunnen hebben. Dus betrek ook ouderen in dit experiment*)

P7 1.5 Een duurzaam en gezond dieet(**Noot**; *ons aller voorouders waren jagers verzamelaars. Onder barre omstandigheden hebben zij overleefd, dus dat dieet zal toch ook vlees moeten omvatten,)* minder voedselverspilling, minder en anders reizen, efficiënter energieverbruik en de aankoop van duurzamere producten horen allen bij een broeikasgasarme levensstijl. (**Noot**; *Overreden of overtuigen akkoord maar geen regelgeving die de keuzevrijheid beperkt*)

2.1 Nationale Klimaatwet

De nationale klimaatdoelen zijn vastgelegd in de Klimaatwet. Het kabinet werkt aan een voorstel voor de eerste wijziging van de Klimaatwet, waarmee de doelen voor 2030 en 2050 worden aangescherpt en strijdigheid met de Europese klimaatwet wordt voorkomen. Het doel van 95% reductie in 2050 wordt aangescherpt tot een verplichting voor Nederland om in 2050 de netto-uitstoot van broeikasgassen tot nul te reduceren(**noot 1. tot 0 reduceren is onmogelijk want 20 miljoen mensen ademen heel wat CO2 uit. We kunnen wel uitstoot voorkomen door het inwoneraantal niet verder dan tot 18.00.000 te laten stijgen en te streven naar een daling tot 15 miljoen in 2060. 2. Hier moet veel beter uitgelegd worden dat een netto uitstoot van broeikasgassen van 0 een aanscherping is t.o.v. 95% reductie bijvoorbeeld t.o.v. 1990. Aangezien netto uitstoot= 0 uitgelegd kan worden als de som van bruto uitstoot- opslag in lege gasvelden of bossen- absorptie in zeewater+desorptie uit zeewater +desorptie uit de aardbodem. Als het warmer wordt komt er CO2 vrij uit het water naar de atmosfeer en stijgt daardoor de netto uitstoot ook. Het is pas zinvol als we definiëren dat CO2 in de atmosfeer met 10% of meer omlaag moet naar b.v. 370 ppm want de opwarming wordt veroorzaakt, ook volgens IPCC, door CO2 in de atmosfeer en dat is niet hetzelfde als uitstoot.(wet van Planck en wet van Lambert-Beer maken het mogelijk door berekening te schatten hoeveel energie er door de CO2 absorptieband kan worden opgenomen en de Lambert Beer wet laat zien na hoeveel afstand de oorspronkelijke hoeveelheid langgolelige straling voor b.v. 99% is opgenomen in de atmosfeer bij een bepaalde concentratie CO2)**
3. De doelstelling mag niet manipuleerbaar of onderhandelbaar zijn)

P11 2.4 Doorvertaling europees beleid, 3^e alinea

Het Fit for 55-pakket is een gebalanceerd pakket van maatregelen in alle sectoren, die op elkaar aansluiten, om via beprijzing(**noot**; *wie gaat beprijzen en wie gaat innen?. Elke beprijzing wordt altijd weer doorgeschoven naar de eindgebruiker. De EU wetgeving en afgeleide nationale regelingen moeten borgen dat de opbrengst van de beprijzing ten goede komt aan de*

eindgebruikers en niet verdwijnt naar de subsidiepoten voor grote investeerders. Beprijzing mag niet leiden tot extra lasten voor de eindgebruiker.)

Elke lidstaat en sector draagt bij op weg naar klimaatneutraliteit in 2050 op basis van wederzijdse solidariteit (***hoe bewaken we dat dit ook echt gebeurt los van de vraag hoe kwantificeer je solidariteit? Zoals het nu geformuleerd is kan iedereen zijn solidariteit bewijzen c.q. bewijzen dat anderen er met hun pet naar gooien en voor we het weten gaat het niet meer over het bereiken van de doelen***)

P13 2.4.3 Emissiebudget ESR-sectoren

Tegenvallende reductie in één ESR-sector, betekent dat een andere ESR-sector meer zal moeten doen (***Noot; dit lijkt me een recept voor veel bonje oftewel processen***)

P14 2.5 IPCC en de aansluiting op de mondiale inzet.

5e alinea

Het kabinet zal deze visie als onderdeel van de update van het nieuwe Klimaatplan op basis van de Klimaatwet begin 2024 gereed hebben. (***Noot; De visie is klaar begin 2024. En als de visie klaar is volgt er nog een traject waarin de visie omgezet wordt in concrete plannen. Daarna moeten alle spelers er mee aan de slag. Die moeten ook weer plannen maken. Daarna kan er misschien begonnen worden met het concretiseren van de plannen die door alle betrokkenen opgesteld zijn. Dan is het dus 2026. De vraag is natuurlijk wat we vanaf morgen concreet doen. En dat is zeer dringend want de geopolitieke situatie heeft ons in een adembenemende wurggreep. Het gaat niet meer om klimaat maar om energiezelfredzaamheid.)*** Met het rapport van de club van Rome het achterhoofd (60tiger jaren vorige eeuw) hadden opeenvolgende regeringen allang kunnen zien dat het gas op of niet meer winbaar zou raken. En al die tijd is dat verwaarloosd zodat we nu het klimaat even opzij zetten en de kolencentrales weer aan. Wat een ongelofelijke niet goed te praten blamage!!.

P16 3.1.1

Het klimaat is er niet bij gebaat als bedrijvigheid en uitstoot worden verplaatst naar het buitenland. De verduurzaming van de industrie zal hier plaats moeten vinden. Bedrijven die willen verduurzamen worden daarom door de overheid indien nodig ondersteund om de transitie te maken. Dat gebeurt met subsidies (***Noot; Hier zit voor de belastingbetaler een pijnpunt. Bedrijven maken winst. Die vloeit weg naar de algemene bedrijfsreserve en of naar de aandeelhouders Door bedrijven te verplichten een deel hiervan in een bedrijfsklimaatfonds te reserveren en te verbieden de kosten door te rekenen naar afnemers kan afgedwongen worden dat de kosten echt voor rekening komen van degenen die verplicht zijn tot een klimaatmaatregel***)

P16 3.1.2

Doordat Nederland kiest om sneller te gaan, vragen we aanzienlijk meer reductie van de industrie dan het Europese ETS (***Noot; Gaat het hier om bruto of netto uitstoot? zie noot bij 2.1***)

P16 3.1.2

Dit systeem beprijsst het recht op uitstoot binnen een Europees plafond. Het borgt op EU-niveau de reductie van de totale uitstoot van de industrie en elektriciteitssector en zorgt voor een gelijk Europees industrieel speelveld (***Noot; als dit wordt ingesteld vraagt het wel om een transparant controle systeem***)

P17 3.1.2 i borging door normeren en beprijsen

De aangescherpte CO₂-heffing en de CO₂-minimumprijs worden op dit moment uitgewerkt. Via het Belastingplan 2023 wordt de Kamer hierover verder geïnformeerd. (***Noot; betaal de eventuele subsidies aan bedrijven uit de CO₂ heffing voor bedrijven. De wet en regelgeving***)

moet zo zijn dat de heffing voor bedrijven niet doorgesluist wordt in de productprijs die de afnemers betalen).

P17 3.1.2 2^e alinea

Aanpassing Energiebelasting en Opslag Duurzame Energie- en Klimaattransitie

Het kabinet wil bedrijven stimuleren om het gebruik van aardgas te verminderen en in plaats daarvan duurzame elektriciteit voor hun energievoorziening te gaan gebruiken. Om die reden is in het Coalitieakkoord een aantal aanpassingen van de Energiebelasting (EB) en de Opslag Duurzame Energie- en Klimaattransitie (ODE) aangekondigd. Deze aanpassingen worden op dit moment uitgewerkt. De Kamer wordt via het Belastingplan 2023 hierover verder geïnformeerd. **(Noot; Kunnen bedrijven die belasting en toeslagen wel betalen? Of krijgen ze carteblanche om het aan de afnemers c.q. burgers door te belasten? De hele problematiek van “wie betaalt nu echt de transitie” wordt nergens behandeld en of op een rigoureuze transparante manier geregeld of beschreven.**

P19 3.1.2 ii

Daarom voert het kabinet regie op infrastructuurprojecten van nationaal belang via het Meerjarenprogramma Infrastructuur en Klimaat (MIEK).¹ Het MIEK-projectenoverzicht laat over de volle breedte van projecten een gat zien tussen de gewenste realisatiedata van de industriële clusters en de “voorlopig” geplande ingebruiknamedata van de netbeheerders. Doorlooptijden van procedures, stikstof en voldoende uitvoeringscapaciteit staan tijdige aanleg in de weg. Het kabinet spant zich in om deze belemmeringen weg te nemen **(Noot; Dit is veel te slap. Het kabinet spant zich in voor alles maar realiseert heel weinig. Er is geen enkel vertrouwen dat het kabinet het geconstateerde gat kan dichten zodat de geplande ingebruikname ook echt wordt gehaald. Het kabinet heeft bewezen dat men niet in staat is moeilijke dossiers goed en naar tevredenheid van volksvertegenwoordiging en burgers af te ronden. Er zou moeten staan: het kabinet zal desnoods noodwetgeving of andere wettelijke noodmaatregelen inzetten om te zorgen dat de geplande ingebruikname wordt gehaald. Laat het woord “voorlopig” ook maar weg want dat is een vrijbrief voor minstens 2 jaar vertraging).**

P21-23 Elektriciteit

Noot algemeen; er ontbreekt een duidelijke visie op het bufferen van Energie. Door de toename van zonnecel en windenergiecapaciteit zal het steeds vaker voorkomen dat we tijdens harde tot krachtige wind en/of felle zon overdag grote overschotten aan energie produceren. Als de zon bij ons krachtig schijnt is het (in lente zomer en herfst) ten oosten en zuiden nog veel zonniger dus daar kan men die energie niet gebruiken. Bij ons daalt in de zomer het energiegebruik van gas en stroom samen in huishoudens tot circa 25% van het wintergebruik tenzij er airco's gebruikt worden. We moeten zorgen dat dat enorme aanbod van Lente en Zomer niet verloren gaat. Dus moeten we bufferen. Zoals de boeren zonneenergie als hooi opslaan in een hooiberg moet Nederland iets bedenken om het surplus van hernieuwbare energie op te slaan voor windstille of bewolkte periodes en voor die strenge winter die ongetwijfeld weer gaat komen. Met waterstof kun je wel bufferen maar dan is ook een heel stevige productiecapaciteit nodig. Misschien moet je het overaanaanbod zon-energie rond het middaguur opslaan in grote batterijen van waaruit je dan gedurende de rest van de dag het overaanbod kunt omzetten in Waterstof. Idem bij sterke wind.

P24 3.3.1 4^e alinea

---

¹ Het MIEK-projectenoverzicht 2021 is op 26 november 2021 aan uw Kamer aangeboden. Op 24 maart 2022 is bovendien de Cluster Energie Strategie (CES) van het zesde cluster aangeboden aan EZK.

Een belangrijk uitgangspunt voor het klimaatbeleid in de sector mobiliteit is dat beleid begrijpelijk is voor burgers, ondernemers, bedrijven en maatschappelijke organisaties(**noot; begin dan eerst maar eens de 100 km snelheidsbeperking serieus en rigoreus te handhaven een regeling die niet wordt nageleefd en niet gehandhaafd is uiteindelijk (zelf)bedrog**) Bij de uitwerking van beleid wordt daarom extra aandacht besteed aan wat het betekent in de praktijk.

P25 3.3.2 1 derde punt

In 2027 20% meer fietskilometers dan in 2017, met een ijkpunt van 15% meer fietskilometers in 2025. (**Noot; Zo maar meer fietskilometers willen kan niet. Het fietsverkeer is nu al chaotisch en kent een sterke toename van ongelukken. Een maximum snelheid van 20 of 22km/uur voor alle vormen van fietsen moet serieus overwogen worden zowel voor de veiligheid van de fietsers als voor de automobilist die bij kruising met dubbelzijdige fietsoversteken vaak verrast wordt door de roekeloze snelheid waarmee een fietser ineens opduikt**)

P25 3.3.2 2 eerste punt. (**Noot: “een wagenpark zonder uitstoot in 2050”. Zijn de grondstoffen voor batterijen of andere energiedragers daarvoor beschikbaar rekening houdend met de groei van de bevolking en de bijbehorende groei van het wagenpark? Zal het delven van grondstoffen het ecosysteem van het land van winning wel of niet onherstelbaar verstoren? Nemen we de kosten van herstel mee in de begroting? Wentelen wij ons CO2 probleem af op de leveranciers van de grondstoffen? En mag dat wel van de NOVI? Als burger neem ik aan dat bedoeld wordt met “een wagenpark zonder uitstoot” dat de wagens geproduceerd worden zonder uitstoot in het traject van erts tot eindproduct).**

P26 3.3.2.3 logistiek 6^e punt. (**Noot; modal shift is een vakterm die toegelicht moeten worden. “Voor het goederenvervoer zal er een aanzienlijke verschuiving plaats vinden van weg naar spoor water of buis”**).

P27. Verduurzaming luchtvaart.

(**Noot; hier ontbreekt reizen per spoor; het vervangen van vliegvluchten door reizen per spoor moet gestimuleerd worden door afschaffing van elke vorm van belastingdruk terwijl vliegen juist verder ontmoedigd wordt door een kerosineheffing, vliegticketbelasting en misschien een CO2 heffing. Er moet geïnvesteerd worden in snelle spoorverbindingen die alle grote steden in Europa met elkaar verbinden). E.e.a. analoog aan P28 3.3.2.3 logistiek 6^e punt**

Er is een tweede mogelijkheid om het vliegen te verduurzamen: minder vliegen. Dat is te drastisch, maar het volgende globale plan levert, mits goed uitgevoerd, altijd de gewenste besparing van uitstoot op door beperking van het aantal vliegkilometers per persoon per jaar. Als je weet hoeveel Mton uitstoot je op vliegen wilt besparen kun je, afhankelijk van de soorten vliegtuigen in de diverse vloten, uitrekenen op basis van bezetting in voorgaande jaren hoeveel Km. elke burger nog mag vliegen om met aanzienlijke zekerheid die reductiedoelstelling te halen. Iedereen krijgt dan een digitaal kilometer-vliegtgoed voor b.v. 2023. Mensen die meer willen vliegen kunnen kilometers kopen van mensen die minder vliegen. Aan het eind van het jaar vervallen de kilometers van 2023 en wordt er een nieuw tegoed vastgesteld. Op basis van zuiniger worden van vliegtuigen of wijziging van brandstof kunnen de kilometers per jaar omlaag of omhoog bijgesteld worden. In ieder geval kun je met het vliegplafond je uitstootreductiedoelen halen wat met verhogen van belasting wel eens

helemaal zou kunnen mislukken. Als je oprecht de uitstoot wil reduceren moet je dit doen, maar dan niet ook nog eens extra heffingen toeslagen of belastingen)

P28 3.4.1. 2^e alinea en speciale aandacht te hebben voor de betaalbaarheid daarvan voor huishoudens met een laag of middeninkomen en voor bedrijven en instellingen die gestegen kosten niet of nauwelijks door kunnen berekenen (**noot**; *dit is een recept voor eindeloze discussies in en met de samenleving*).

P30 2 De juiste financiële prikkels en verbreding van subsidie- en financieringsmogelijkheden

- Stapsgewijs wordt de energiebelasting zo aangepast dat het verbruik van elektriciteit in termen van energie-inhoud aantrekkelijker wordt ten opzichte van het verbruik van aardgas. Daarbij wordt ook het belastingdeel van de energierekening voor huishoudens ten opzichte van de ontwikkeling in het basispad verlaagd. (**Noot**; *warmte is in ons klimaat noodzakelijk om ziekte te voorkomen en uiteindelijk om te overleven zeker nu bontjassen taboe zijn. Het is immoreel deze fundamentele behoefte steeds zwaarder te belasten. Straks bestaat de prijs van het gas voor 90% uit belasting en als we dan van het gas af zijn gaat dat gewoon door naar de nieuwe energiebronnen Ik wil een overheid die helpt en niet een die steeds nieuwe belastingen ontwerpt om de machteloze burger kaal te plukken. Maar als je dat dan toch doet moet die belasting enkel en alleen benut worden voor de transitie en daar wordt niets over toegezegd*) Dit helpt om energiebesparende maatregelen en alternatieven voor aardgas aantrekkelijker te maken (**Noot**; *dit is een buitengewoon onaantrekkelijke onsympathieke manier om iets aantrekkelijk te maken*). Aanvullend op deze nationale beprijzing, zal door de voorgestelde Europese invoering van ETS (Emissions Trading System) voor de gebouwde omgeving verduurzaming naar verwachting lonender worden.² (**Noot**; *beste regering je moet helpen niet belasten als je dat doorzet zul je het halve tot ¾ van het land tegenover vinden en de rest verzinkt in machteloze apathie*) Beide zullen in onderlinge samenhang worden gezien zodat ook in de toekomst de betaalbaarheid van de energierekening geborgd blijft.

P31 3 derde punt

- Een van de grootste knelpunten voor de opschaling van gebiedsgerichte verduurzaming is de onrendabele top voor warmte-infrastructuur. (**Noot**; *Als een subsidie nodig is om een maatregel mogelijk te maken is dat geld, dat door arbeid dienstverlening of kapitaalrendement is verdiend. Om dat te verdienen zijn activiteiten nodig geweest met een eigen CO2 footprint. Dat gaan we besteden aan iets dat onrendabel is. Zo kom je nooit tot vermindering van de CO2 uitstoot. Het zou verstandig zijn dit uit te stellen en te bezien of we op andere wijze de warmtelevering kunnen garanderen*). Daarom komt er een nationale subsidieregeling voor financiering van een deel van de onrendabele top van collectieve warmteprojecten (*niet doen*).

P31 4^e punt Om onvoldoende financiering voor de onrendabele top van duurzame bronnen te adresseren worden duurzame warmtebronnen in de SDE++ gestimuleerd door verhoging van het budget in 2022 en domeinspecifieke 'hekjes' vanaf 2023. (**noot**; *de aarde vergaat echt niet als we dit verliesgevende onderdeel nog even uitstellen*.)

---

² Een ETS voor de gebouwde omgeving is momenteel nog onderdeel van de onderhandelingen over het Europese fit for 55 pakket.

Individuele afrekenbaarheid

P35 3.5.2 Een eerste stap is het doorontwikkelen van monitoringsinstrumenten waarmee op bedrijfsniveau broeikasgasemissies berekend(**Noot; met berekenen kun je fouten niet voorkomen er zal in situ gemeten moeten worden door rijksonafhankelijke instanties en er moet een mogelijkheid zijn van een contrameting eveneens door een onafhankelijke instantie**) kunnen worden.

P.38 Maatregelen voor het ambitieuze klimaatdoel

Het kabinet ziet een potentie van 2 tot 4 Mton CO₂-emissiereductie(**Noot: Omschakelen gaat niet uitstootvrij. Na hoeveel jaar begint die omschakeling te renderen dus per jaar netto 2 tot 4M ton uitstoot besparen?**) die in Nederland bereikt kan worden met beleidsmaatregelen bedoeld om de circulaire economie(**Noot; “circulaire economie” kan deze kreet nader gedefinieerd en of gekwantificeerd worden? Met alleen groen jargon gaan we het niet redden**) te stimuleren. In het najaar wordt een preciezere potentie bepaald. Om deze potentie te verwezenlijken stelt het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, samen met betrokken departementen en klimaatsectoren, de komende periode een evenwichtig(**Noot; wensen en gewoontes van alle bevolkingsgroepen dienen daarin evenwichtig vertegenwoordigd te zijn. Het gaat niet alleen om klimaatsectoren maar veel breder om bevolkingssectoren**) pakket samen, onder voorbehoud van benodigde middelen. Dit pakket zal bestaan uit normerende, beprijzende en stimulerende maatregelen(**Noot; dus ook weer prijziger maken van producten die in een huishouden noodzakelijk zijn. Vermijd beprijzen van essentiële producten als middel om de consumptie te sturen**). Tegelijkertijd hebben we oog voor de hele consumptie- en productieketen (dus ook de effecten op scope 2 en 3); de blik reikt daarmee verder dan Nederland. Het kabinet ziet ook een belangrijke inspanningsopgave om emissies in de keten te verminderen om een maximaal mondiaal klimaateffect te realiseren. Het is belangrijk dat er inzicht komt in ketenemissies, om het klimaateffect in de keten zo groot mogelijk te laten zijn en te kunnen meenemen in het instrumentarium (motie Bontenbal-Gri

P38 2^e alinea

Ecodesign voor duurzame producten.

Deze verordening maakt het mogelijk ontwerpeisen te stellen aan producten om deze duurzamer en betrouwbaarder te maken en makkelijker te hergebruiken, upgraden, repareren, onderhouden, opknappen en te recyclen(**Noot; kan daarin ook de levensmiddelen verpakkingen meegenomen worden b.v een design waarbij het gebruik van onverwijderbare stickers etiketten etc wordt vermeden**). Daarbij beoogt de verordening ook de producten energie- en hulpbronnefficiënter te maken.

P39 2^e alinea

Aanvullend hierop(**Noot; wijzig “aanvullend hierop” in “Daarnaast”**) onderzoekt het kabinet de mogelijkheid voor aanvullende circulaire beleidsmaatregelen.

P39 3^e alinea laatste zin.

Het ambitieuze klimaatdoel voor de circulaire economie zal dan worden vastgesteld als de additionele emissiereductie die met die maatregelen en de genoemde maatregelen uit het coalitieakkoord kan worden behaald. (**Noot 1; dat kan lang wachten worden. Als het veelbelovend is kun je beter stap voor stap resultaten boeken dan wachten op het moment dat de ambitieuze doelen kunnen worden behaald.** (**Noot2; de zin over het ambitieuze klimaatdoel loopt niet goed;** vermoedelijk maakt de volgende suggestie hem begrijpelijker: “Het ambitieuze klimaatdoel voor de circulaire economie zal dan worden vastgesteld zodra de additionele emissiereductie met die maatregelen en de genoemde maatregelen uit het coalitieakkoord kan worden behaald”

P41 4.3 Energie-innovatie

Het Kabinet zet de kennis en creativiteit van het Nederlandse bedrijfsleven en de Nederlandse kennisinstellingen in om onze klimaatdoelen te halen. De focus daarbij is gericht op het verwezenlijken van de Integrale Kennis en Innovatie Agenda Klimaat en Energie (IKIA) en Meerjarige Missiegedreven Innovatieprogramma's (MMIP's) (**Noot**; *wordt ergens toegelicht wat de missie inhoudt en hoe de missie vertaald wordt in innovatieprogramma's? Zo ja dan is een hier verwijzing nodig. Zo nee dan moet de omissie hersteld worden.*

Onze Nederlandse innovaties zijn van Nederland en verdienen als ons eigendom een solide bescherming).

P47 a. CO₂-neutrale elektriciteitsproductie in 2050

Hieronder wordt in ieder geval begrepen een bijdrage aan de bouw van twee kerncentrales (**Noot** ; *Nederland heeft zelf geen grondstoffen voor de fabricage van kernbrandstof in eigen bodem. Derhalve ontstaat zo een nieuwe geopolitieke afhankelijkheid. Hoeveel Mt uitstoot CO2 komt vrij bij de bouw van de centrales en bij de verrijking van de kernbrandstof. Toon eerst maar eens aan dat we aanzienlijke hoeveelheden uitstoot van CO2 kunnen voorkomen gerekend over de hele levenscyclus. Daarnaast is het dubieus dat de kleinkinderen 2 generaties verder met het ontmantelingstraject of het grondig opknappen en moderniseren opgezadeld worden. In het licht van het niet afwentelen principe uit de door de overheid geformuleerde NOVI (Nationale Omgevingsvisie) is dat niet uit te leggen).*

P53 6.1.2

Er wordt gestart met een (lerend) evaluatietraject (**noot**; *waarin verschilt een (lerend) evaluatietraject van een evaluatietraject? Evalueren is toch altijd een of andere vorm van leren.*)

P54 6.1.3. 4^e punt

Op regionaal niveau zal eveneens regie plaatsvinden (**Noot**; *wie doet hier de interbestuurlijke regie? is er ook verticale regie om langs elkaar heen werken van nivo's te verhinderen?*)

Noot algemeen 6.1; *de titel van hoofdstuk 6.1 luidt een betere rijksregie. Als lezer krijg ik niet de indruk dat al deze plannen programma's commissies en overleggen (NPE PES INEK MIEK OFL VGO UO etc.) tot een betere rijksregie leiden. Het geheel is onoverzichtelijk en maakt het moeilijk te verhinderen dat hetzelfde onderwerp op b.v. drie plekken verschillend wordt behandeld, waarna er weer een afstemvergadering moet worden ingesteld om dat onderwerp eenduidig te krijgen. Zo kunnen erg veel metingen verloren gaan zonder dat de transitie voortgang boekt. In het overleg-oerwoud mag je best wel aan bosbeheer doen.*

P55-56 6.3 De klimaatraad. De Klimaatraad geeft zowel gevraagd (door kabinet en parlement) als ongevraagd advies.

Noot; *Een lid van de klimaatraad (P56) neemt deel aan Bestuurlijk Overleg Klimaat en Energie (BO K&E P55) georganiseerd onder voorzitterschap van de minister voor Klimaat en Energie.*

P55 6.3

De Klimaatraad heeft een brede focus (klimaatwetenschap, energie, economie, sociaal-maatschappelijk etc.) en beperkt zich in eerste instantie tot mitigatie (**Noot**; *de Klimaatraad is onafhankelijk dus een beperking vanuit een ontwerp-beleidsprogramma is daarmee in strijd. Bovendien heeft de klimaatraad "een brede focus". Als de beperking toch gehandhaafd blijft moet in helder Nederlands verwoord worden wat hier met mitigatie bedoeld wordt.*).

P56 5e alinea

Naast de klimaatraad is er een expertteam energiesysteem 2050, dat onafhankelijk werkt aan een feitenbasis en de mogelijkheden in kaart brengt hoe de energietransitie op een efficiënte en evenwichtige manier versneld kan worden. Resultaten kunnen worden meegenomen in het NPE. De samenhang tussen de klimaatraad en het expertteam wordt op ambtelijk niveau in goed overleg bezien(**Noot; hier vervliegt de laatste hoop op een goede afloop**).

Noot; Algemeen betreffende het hele stuk. In het stuk wordt een massale hoeveelheid afkortingen gebruikt. Soms staat er een uitleg achter tussen haakjes soms ontbreekt elke uitleg en als de uitleg eenmaal gegeven is komt hij niet meer terug terwijl je ook niet precies weet waar je de afkorting voor het eerst las. Dit is een serieuze aantasting van de leesbaarheid. Vanaf nu zou elk stuk dat ter consultatie gepubliceerd wordt een degelijk gecontroleerde volledige verklarende afkortingenlijst moeten hebben.

Jaap Arnold 24-6-2022